

УДК 101.8

А. А. Лагуноўская

канд. філас. навук, дац., дац. каф. паліталогіі і сацыялогіі
 Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна
 e-mail: helenlaguna@yandex.ru

ДУХОЎНА-МАРАЛЬНЫЯ КАШТОЎНАСЦІ ХРЫСЦІЯНСТВА ЯК АСНОВА МІЖАСОБАСНАЙ КАМУНІКАЦЫІ

Аналізуецца сістэма духоўна-маральных хрысціянскіх каштоўнасцей як аснова працэсу міжасобаснай камунікацыі ў кантэксце сучаснай сацыяльнай прасторы як на узроўні ўзаемаадносін індывіда з канкрэтнай сацыяльнай рэчаіснасцю, так і чалавека з чалавекам. Даследуецца месца і роля духоўных каштоўнасцей хрысціянства ў фарміраванні маральнай свядомасці і маральнай дзейнасці сучаснага беларускага грамадства. Духоўна-маральныя каштоўнасці хрысціянства як аснова міжасобаснай камунікацыі раскрываюць адносіны чалавека з сацыяльнай прасторай (біблейскія заповедзі, хрысціянскі духоўна-маральны ідэал, прынцыпы паводзін, зносін і дзейнасці, нормы і ацэнкі) і выказваюць асабістае стаўленне чалавека да чалавека (любоў як галоўнае маральнае пачуццё і стан, духоўна-маральныя мэты, матывы, устаноўкі і каштоўнасць арыентацыі). Каштоўнасць любові – аснова сістэмы хрысціянскіх каштоўнасцей, закліканая выконваць ролю апэратара, які выбудоўвае перспектывы для сацыяльнай практыкі ў сучасных умовах.

Уводзіны

Важнейшай сацыяльна-філасофскай праблемай, якая вызначае ўзаемаадносіны паміж сацыяльным светам і чалавекам, з'яўляецца духоўнае жыццё чалавека, дзе асноўную ролю адыгрываюць тыя базавыя экзістэнцыйная (сэнсажыццёвая) каштоўнасці, якія ляжаць у аснове чалавечага існавання. Хрысціянства зыходзіць з разумення каштоўнасці як абсалютнага добра, якое мае значнасць у любым стаўленні і для любога суб'екта незалежна ад канкрэтнага гістарычнага перыяду. Цэнтральнай ідэяй хрысціянства з'яўляецца ідэя «запавету», якая злучае разам «Стары завет» і «Новы завет» і пазначае ўзаемнае абяцанне вернасці саюза, які Бог заключае са сваімі выбраннікамі. Новы завет (Саюз) Бога з людзьмі рэалізуецца праз вялікую місію і крыжовую смерць (з наступным Уваскрасеннем Ісуса Хрыста) як аснову хрысціянскага светапогляду. Богачалавечая сутнасць Ісуса выяўляецца як увасобленае Боскае Слова (Логас). Гэты Логас уяўляе сабой пачатак усіх пачаткаў (спачатку было Слова) і часоў. Такая трактоўка адкрывае прастору для дыялогу Бога з чалавекам, чалавека з Богам і чалавека з чалавекам у імя духоўнага самавыхавання чалавека. Траістасць дыялогу хрысціянства – аснова сучаснай культуры, якая вызначае асноўныя напрамкі і шляхі развіцця сучаснага дыялогу, нацэленага на ўзвышэнне духоўнага пачатку ў чалавеку. Традыцыйна духоўны пачатак асобы звязваюць з сацыяльным і творча-стваральным характарам яе жыццядзейнасці, з уключэннем чалавека ў свет культуры.

На сучасным этапе развіцця грамадства ўзмацненне маральнага нігілізму, паварот да эгаізму і страта значнасці маральных нормаў савецкага перыяду спрыяюць узнікненню каштоўнаснага вакууму і паслабленню ролі духоўна-маральных каштоўнасцей у рэгуляванні паводзін, што можа прывесці да дэстабілізацыі грамадства. У пошуках шляхоў выхаду з крызісу ў грамадскай свядомасці ўкараняецца ідэя, што асноватворным сродкам яго пераадолення з'яўляецца ўдасканаленне духоўнага свету чалавека. На гэтым фоне погляды дзяржаўных дзеячаў, палітыкаў, дзеячаў культуры, філосафаў і навукоўцаў усё часцей звяртаюцца ў бок традыцыйных каштоўнасцей, якія існавалі на працягу доўгага гістарычнага перыяду, і перш за ўсё каштоўнасцей хрысціянства. Асэнсаванне хрысціянскай спадчыны ў фарміраванні маральнай культуры сучаснага беларускага грамадства і магчымасцей яго выкарыстання ў індывідуальнай і сацыяльнай практыцы з'яўля-

еще актуальной задачей. Каштоўнасці хрысціянства як аснова міжасобаснай камунікацыі ў найбольшай меры выказваюць менталітэт народа, замацаваныя стагоддзямі вышэйшыя духоўна-маральныя прынцыпы яго быцця.

Духоўна-маральныя каштоўнасці хрысціянства як аснова міжасобаснай камунікацыі

У хрысціянскай філасофіі духоўнасць – гэта самае высокае, канчатковае, абсалютнае, да чаго імкнецца асоба, што адлюстроўваецца на яе індывідуальнай дзейнасці і сацыяльнай практыцы. С. Л. Франк піша: «Бог ёсць нешта большае і іншае, чым толькі творчая першакрыніца быцця, менавіта ёсць разам з тым увасобленая талентам святасць, ідэальны пачатак унутранай дасканаласці як бы духоўнай празрыстасці і апраўданне ўсякага быцця» [6, с. 287]. Духоўнасць як супрацьстаянне чалавека быццю, як характарыстыка свядомасці, якая выходзіць за свае межы і накіравана да сферы трансцэндэнтнага ў маральным дачыненні, паўстае як накіраванасць чалавека і грамадства да дасканаласці (да развіцця). Духоўна-маральныя асновы хрысціянства як веравучэння і практыкі, з аднаго боку, узводзяць розум чалавека да ўзвышанага (ідэя Бога), а з другога – звяртаюцца да праблемы штодзённасці, што выяўляецца ў формах маральных паводзінаў. Такім чынам, адбываецца пастаянная карэляцыя «трансцэндэнтнае – іманентнае». Калі духоўнасць характарызуе вышэйшыя, «вертыкальныя» памкненні асобы, то маральнасць – сфера яе «гарызантальных» памкненняў, адносін з людзьмі і грамадствам.

Паміж паняццямі «духоўнасць» і «маральнасць» існуе не толькі семантычная, але і анталагічная сувязь: нормы і прынцыпы маральнасці атрымліваюць ідэйнае абгрунтаванне і выражэнне ў ідэалах добра і зла, якія з’яўляюцца катэгорыямі духоўнасці. Згодна з прынцыпам рэвеляцыянізму, крыніцай для пазнання духоўнасці і маральнасці з’яўляецца Біблія, што прызнаецца ўсімі хрысціянскім канфесіямі: праваслаўем, каталіцызмам, пратэстантызмам. Таксама агульнай асаблівасцю веравучэння названых хрысціянскіх канфесій (і тым, што адрознівае іх ад іншых рэлігій) з’яўляецца вера ў Тройцу і богачалавецтва Ісуса Хрыста, хоць і з некаторымі асаблівасцямі.

Фундаментальная, зыходная і непрымірымая супярэчнасць у дачыненні соцыуму да хрысціянства – гэта, па меркаванні Ф. М. Дастаеўскага, «шуканне Бога». З пазіцыі тэалогіі Бог – гэта Абсалют, *causa sui* (прычына самога сябе), субстрат існага. Адсюль Тэртуліян: «Веру, бо абсурд». Але ўжо Тамаш Аквінскі: «Верыць, каб ведаць, ведаць, каб верыць». З пазіцыі сацыяльнай філасофіі неабходна прызнанне свабоднага выбару чалавекам Бога як найвышэйшай каштоўнасці, прымат веры ў яго. Гэта экзістэнцыяльнае пытанне, звязанае з праблемай неадпаведнасці паміж існым і належным, непаўнотой асабістага жыцця і ўніверсальнасцю жыцця агульначалавечага [2, с. 328]. У адпаведнасці з хрысціянскай філасофіяй асэнсаванне праблемы духоўнасці ажыццяўляецца на аснове ўніверсальнай сістэмы маральных каардынат, увасобленых у абсалют. Аднак хрысціянства як індывідуальная і сацыяльная практыка не здабыло б сусветнага прызнання, калі б зводзіла паняцце «духоўнасць» да пэўнага рэлігійнага зместу. Асаблівы сацыякультурны статус духоўнасці з’яўляецца вынікам здольнасці чалавека канстытуваць сябе як адмысловы суб’ектыўны сусвет засяроджвання каштоўнасцей. Каштоўнасцае стаўленне асобы да свету, соцыуму і самой сябе вызначае кантынуум сацыякультурнага поля значнасці, бо каштоўнасці не існуюць так, як існуюць рэчы. Яны надзелены значэннем, г. зн. нешта значаць. Каштоўнасці хрысціянства як сацыякультурны феномен, выяўляючы велізарны культурны вопыт чалавецтва пры ўсёй яго разнастайнасці і плённасці, выступаюць у якасці агульнага арыенціра ў пэўных умовах, якія выбудоўвае перспектывы для міжасобаснай камунікацыі і сацыяльнай практыцы.

У працэсе фарміравання свядомасці, пачуццяў, учынкаў маральна актыўнай і суцэльнай асобы, якая спалучае індывідуальныя і сацыяльныя інтарэсы ва ўсіх сферах

сваёй жыццядзейнасці, хрысціянскія каштоўнасці выступаюць як ацэначная падстава. Як маральныя арыенціры-рэгулятывы, каштоўнасці хрысціянства злучаюць у сабе духоўна-маральныя каштоўнасці і практычныя нормы, канстытуіруючы адносіны чалавека з навакольным светам, асабістае стаўленне чалавека да сацыяльнай рэчаіснасці і перш за ўсё да бліжняга – любога іншага чалавека, які апынуўся побач у дадзены канкрэтны момант. Сістэма хрысціянскіх каштоўнасцей выступае ў якасці маральнага ідэалу і ўзору паводзінаў у шматграннай міжасобаснай камунікацыі ў кантэксце розных аб'ектыўных і суб'ектыўных умоў. Духоўна-маральныя каштоўнасці хрысціянства, якія выказваюць стаўленне асобы да свайго ўнутранага свету, спрыяюць маральнай рэфлексіі, арыентаванай на развіццё індывідуальнага, інтымнага жыцця верніка. Такое стаўленне асобы да самой сябе выяўляецца і вызначаецца ў працэсе яе дзейнасці па асваенні сацыяльнай прасторы, праз ацэнку ўласных учынкаў у святле высокага хрысціянскага ідэалу. У гэтым сэнсе каштоўнасці хрысціянства непарыўныя з маральнымі паводзінамі.

Модус маральнага стаўлення чалавека да знешняга (прыроднага і сацыяльнага) свету хрысціянства як веравучэнне і практыка вызначае праз біблейскія заповедзі, хрысціянскі духоўна-маральны ідэал, прынцыпы паводзін, зносін і дзейнасці, нормы і ацэнкі. А. Тойнбі сцвярджае, што паводзіны чалавека будуць злом, калі ён спрабуе ператварыць сябе ў самы цэнтр Сусвету і ў сэнс яго існавання. Але ў яго ёсць альтэрнатыва паспрабаваць паслужыць інтарэсам Сусвету, а не сваім уласным, і тады яго паводзіны будуць дабрадзейнымі [5, с. 367]. Выкананне евангельскіх заповедзяў дае чалавеку магчымасць зрабіць маральны выбар у экзістэнцыяльных сітуацыях, скіроўвае чалавека да абмежавання ўласных эгаістычных жаданняў дзеля добра блізкага, спрыяе раскрыццю здольнасці любіць: «Заповедзі: не чужалож, не забівай, не крадзі, ня сьведчы ілжыва, не пажадай чужога і ўсе іншыя ляжаць у гэтым слове: любі блізкага твайго, як самога сябе» (Рым.: 13, 9). Галоўнае адрозненне духоўна-маральнай рэгуляцыі сацыяльных адносін у рэчышчы традыцыйных канфесій ад іншых этычных сістэм пачынаецца з дэтэрмінацыі любога ўшчамлення свабоды і інтарэсаў блізкага, парушэння яго права на годнасць.

Каштоўнасці Старога завету дэтэрмінуюць адносіны чалавека з навакольным светам і як маральныя арыенціры-регулятывы сцвярджаюць пэўныя канструктыўныя сацыяльныя формы паводзін, зносін, дзейнасці. Таліён быў накіраваны на забеспячэнне сацыяльнай стабільнасці і не ўключаў уяўленні пра асабістую адказнасць. Старазаветны прынцып адплаты «пералом за пералом, вока за вока, зуб за зуб: як ён зрабіў пашкоджанне на целе чалавека, так і яму трэба зрабіць» (Лявіт: 24, 20) (менавіта пашкоджанне за пашкоджанне, а не забойства вінаватага) накіраваны на ўстанаўленне справядлівасці і зацвярджэнне каштоўнасці чалавечага жыцця ва ўмовах Старажытнага свету. Неабходна патлумачыць, што, выносячы маральнасць за межы індывіда, хрысціянства атаясамлівае яе з бажанствам, тым самым надаючы ёй аб'ектыўны, агульнаабавязковы змест, не ўключаючы ўяўленняў канкрэтнага чалавека аб асабістай адказнасці.

У напружаных умовах карэнных сацыяльных перамен маральныя арыенціры-регулятывы Новага завету пастуліруюць цяперашняе і пакору, у адрозненне ад Старога завету, які выступае за актыўнасць чалавечых дзеянняў. Пацвярджаючы старазаветныя каштоўнасці, Новы завет дапаўняе яго прынцыпова новымі маральнымі палажэннямі, якія адрозніваюць хрысціянскую мараль ад традыцыйных нормаў агульначалавечай маралі. Каштоўнасці Новага завету твораць адносіны чалавека да сацыяльнай рэчаіснасці і да самога сябе, заснаваныя на прынцыпе ахвярнай любові і добразычлівага стаўлення да ўсіх людзей: «Вы чулі, што сказана: любі блізкага твайго і ненавідзь ворага твайго (Лявіт: 19, 17–18). А я кажу: любіце ворагаў ваших (Мф.: 5, 21)». Для разумення любові да ворагаў выкарыстана грэчаскае слова агапэ, якое раскрывае стаўленне, вышэй за псіхалагічную прыхільнасць: яно знаходзіцца ў іншай, духоўнай

плоскасці. Хрысціянскае паняцце аб «агапэ» (каханне сыходнае, ахвярнае) як духоўным яднанні, накіраваным на ўсіх людзей, на любога блізкага, зрабіла духоўна-маральны пераварот у свядомасці чалавецтва.

Каштоўнасць ахвярнай любові сцвярджаецца ў Новым Запавеце як аснова ўсіх астатніх каштоўнасцей, квінтэсенцыя духоўнасці і маральнай дасканаласці чалавека. Пакутлівая смерць Богачалавека ў імя выратавання чалавецтва з'яўляецца найвышэйшай праймай Боскай любові да людзей. Найвышэйшая праява любові чалавека да людзей: «Няма больш за тую любоў, як калі хто пакладзе душу сваю за сяброў сваіх» (Ян.: 15, 13).

Духоўна-маральны ідэал, увасоблены ў Ісусе Хрысце як прыкладзе маральнай дасканаласці, накіроўвае яго паслядоўнікаў на перамены ў духоўнай сферы: «Будзьце дасканалымі, як дасканалы Айцец ваш нябесны» (Мф.: 5, 43). Гэты прыклад Ён прадставіў хрысціянам як асноўную і самую галоўную заповедзь: «Любі Госпада Бога твайго... палюбі блізкага твайго, як самога сябе; на гэтых дзвюх заповедзях грунтуецца ўвесь закон і прарокі» (Мф.: 33, 37–40). Важную ролю ў пераўтварэнні «абстрактна-тэарэтычнай мадэлі» маральных паводзінаў у «жыццёва-практычнае ўтварэнне» адыгрывае яе рэпрэзентацыя ў жыцці і смерці Ісуса Хрыста. Творчае развіццё і квінтэсенцыя евангельскіх маральных прынцыпаў у асобе Ісуса арыентуе чалавека (групу, супольнасць) на кардынальныя перамены ў сферы духоўнай жыццядзейнасці. Пры гэтым галоўны акцэнт у маральна-стваральнай дзейнасці робіцца на развіцці здольнасці асобы адрозніваць добро і зло як добраахвотны, свядомы працэс яе свабоднага выбару [4, с. 227–233]. Такім чынам, сістэма каштоўнасцей хрысціянства як аснова маральных паводзінаў накіроўвае сваіх прыхільнікаў на змяненне і самазмяненне, а кіраванне гэтым працэсам ажыццяўляецца не столькі «звонку», але перш за ўсё «знутры», г. зн. без апоры на знешнія санкцыі, страх пакарання або грамадскай думкі, бо выказвае стаўленне асобы да самой сябе і свайго ўнутранага свету. Каштоўнасць любові да бліжняга – любога іншага чалавека, які апынуўся побач у дадзены момант часу, – як і памяркоўнасць, з'яўляецца падставай хрысціянскай маральнасці: «Цярпенне ж павінна мець дасканаласць дзеянне, каб вы былі дасканалыя ва ўсёй паўнаце, бязь нікай пахібы» (Як.: 1, 4).

Дасягненне хрысціянскага ідэалу прадугледжвае рэалізацыю чалавекам у сваім штодзённым жыцці маральных формаў паводзінаў, зносін і дзейнасці, абвешчаных у заповедзях. Прынцыпы паводзінаў, зносін і дзейнасці раскрываюць выпрацаваныя ў духоўнай спадчыне хрысціянства і прадстаўленыя ў яго практыцы патрабаванні, якія датычацца маральнай сутнасці чалавека, мэты і сэнсу яго жыцця і характару ўзаемаадносін паміж людзьмі. Хрысціянскі гуманізм, увасоблены ва ўніверсальным прынцыпе любові да бліжняга, складае аснову маральнага абсалюту. На працягу многіх стагоддзяў ён прадстаўляў духоўны стрыжань развіцця еўрапейскай цывілізацыі. «Сцвярджанне ідэі абсалютнага і яго ідэальна ўзорнай прысутнасці на вяршыні расплывістай у бясконцай вышыні каштоўнаснай іерархічнай лесвіцы духоўнасці, – адзначае А. С. Майхровіч, – прапаноўвала зусім новы прынцып і маштаб разумення і самога духу, а таксама свету і чалавека ў іх ідэальна сутнасным вымярэнні і будучым існаванні» [3, с. 18]. Дадзены сэнсаўтваральны прынцып хрысціянства дазваляе звязаць пэўную сукупнасць фактаў, ведаў або асобных ідэй і выступае арыенцірам для інтэрпрэтацыі штодзённых значэнняў індывідуальнай і сацыяльнай практыкі, ажыццяўлення міжасобнага камунікацыі на маральнай аснове.

Хрысціянскі ідэал, заповедзі, прынцыпы паводзін, нормы і ацэнкі як духоўныя законы маральнага ўдасканалення карэкціруюць светапоглядныя ўстаноўкі асобы, адлюстроўваючы структурныя сістэмныя сувязі паміж унутраным светам чалавека і навакольным для яго сацыяльным светам, паміж самімі людзьмі. Гэтыя каштоўнасці хрысціянства нацэлены на ўзгадненне паўсядзённых асабістых і грамадскіх інтарэсаў і ствараюць умовы для зніжэння негатыўных паводнінных інтэнцый чалавека, нягле-

дзячы на тое, што не фіксуюцца ў законах, г. зн. у адрозненне ад палітыкі і права яны не інстытуцыянаваныя. Ігнараванне глыбінных памкненняў духоўнага пачатку асобы да развіцця ў адпаведнасці з духоўна-маральнымі прынцыпамі спараджае скажэнне ўнутранага свету чалавека, якое ў філасофіі хрысціянства традыцыйна называецца грахам. На думку С. Л. Франка, прызнанне рэальнасці граху не прадугледжвае свядомых рэлігійных перакананняў, адпавядаючы паняццю «маральнае зло». Сістэма хрысціянскіх каштоўнасцей дае чалавеку магчымасць пастаяннага распазнання маральнага зла, дзеянне якога ў парадку антагенетычным (у індывідуальным духоўным развіцці) і ў парадку філагенетычным (у гістарычным развіцці чалавецтва) ажыццяўляе пэўныя псіхалагічныя, духоўныя і нават фізічныя змены ў прыродзе чалавека і соцыуму [6, с. 290]. Маральнае зло дысбалансуе, уносіць дысгармонію ва ўнутраны свет асобы, аказвае ўплыў на падзеі, якія адбываюцца ў яе разумовых, валявых і пачуццёвых працэсах. У маральных адносінах разбуральны характар для самой асобы і яе акружэння маюць зайздасць, нянавіць, прагнасць, жорсткасць і іншыя дэструктыўныя праявы чалавечай прыроды. Такого роду пагрозы, паступова назапашваючыся, здольныя ператварыцца ў магутную сілу, якая выходзіць за межы ўнутранага свету чалавека, і стаць сур'ёзнай небяспекай як для жыцця яго самога, так і для функцыянавання розных грамадскіх структур, грамадства ў цэлым. Калі ў светапоглядзе чалавека адсутнічае арыентацыя на духоўныя каштоўнасці, то ён асуджаны на маральную дэградацыю і ўзмацненне дэструктыўных працэсаў у сістэме яго сацыяльных адносін.

Катэгорыя «адказнасць» паўстае як умова пераходу ад асабістай веры чалавека да яго індывідуальнай і сацыяльнай дзейнасці («Вера без спраў мёртвая» (Як.: 2, 20)). Таму найважнейшым фактарам устойлівага сацыяльна-эканамічнага і духоўнага развіцця краіны з'яўляецца функцыянальная здольнасць чалавека спасцігаць вартасці любові, кахання, добра, творчасці, засвойваць заповедзі, якія сталі часткай агульначалавечага вопыту, які злучае людзей у адзіную супольнасць [1, с. 122]. Працэс сацыяльнай камунікацыі павінен ажыццяўляцца на аснове агульначалавечых хрысціянскіх каштоўнасцей, г. зн. таго гуманістычнага духоўнага вопыту, які не парушае ні правы вернікаў, ні правы атэістаў. Для гэтага неабходна далейшае развіццё сацыяльнай практыцы, арыентаванай на айчынныя каштоўнасці і інтарэсы, а таксама пабудова адэкватных міжнародным стандартам этнаканфесійных адносін.

Заклучэнне

Аналіз духоўна-маральных каштоўнасцей хрысціянства як асновы міжасобаснай камунікацыі дазваляе зрабіць шэраг высноў.

Неабходна звярнуць увагу на немагчымасць прамалінейнага разумення хрысціянскіх нормаў, кіраўніцтва хрысціянскімі прынцыпамі. Гэта звязана з тым, што характар і формы іх рэпрэзентацыі ў індывідуальнай і сацыяльнай практыцы могуць мяняцца, што абумоўлена інварыянтнасцю вырашэння праблемы сэнсу і праблемы разумення хрысціянскіх каштоўнасцей як узору паводзін і духоўна-маральнага ідэалу.

В. Франкл у сваёй працы «Чалавек у пошуках сэнсу» пастуліруе немагчымасць аўтаматычнага выканання хрысціянскіх устаноў і іх рэалізацыі па-за кантэкстам, без уліку рэальных абставін, без сэнсавай расшыфроўкі асобай кожнай канкрэтнай маральнай максімы. В. Франкл абгрунтоўвае, што кожная сітуацыя нясе ў сабе свой сэнс, розны для розных людзей, але для кожнага ён з'яўляецца адзіна праўдзівым. Менавіта духоўнасць адкрывае для асобы доступ да бясконцасці сапраўдных і магчымых досведаў адрознівання сэнсаў. Не толькі ад асобы да асобы, але і ад сітуацыі да сітуацыі гэты сэнс мяняецца. Каб зразумець гэта, дастаткова задумацца над заповедзю Майсея «не забі», асэнсаваць заклік Хрыста ў Нагорнай проповедзі «любіце ворагаў вашых» і да т. п. Невырашальная праблема абсалютызму, які патрабуе, каб усе

людзі заўсёды прытрымліваліся адных і тых жа прынцыпаў, нормаў паводзін, незалежна ад звычаяў, культуры і сацыяльных умоў, заключаецца ў тым, што на практыцы яго нельга правесці паслядоўна і да канца як спосаб дзеянняў, прыдатны да ўсіх выпадкаў жыцця. Хрысціянская этыка не з’яўляецца жорстка абсалютнай, і таму паводзіны, нацэленыя на выкананне заповедзі «не хлусі», будуць непрымальнымі з пункту гледжання заповедзі «не забі», калі праўда падставіць чалавека пад удар забойцы. Тут неабходна ўлічваць ідэйны характар хрысціянскіх прынцыпаў, ацэнак і пастаноў, уласцівы наогул любым культурным нормам. Гаворка ідзе пра ідэальны момант тых і іншых, які дзейнічае як «рэгулятыўная ідэя», але літаральна (абсалютна) невыканальны. Адноснае, канкрэтызаванае сэнсамі выкананне хрысціянскіх канонаў прадугледжвае дасягненне рэальных мэтай пры руху да ідэалаў, «межаў». Пры гэтым «інтэрвальнасць» чалавечых адносін з’яўляецца важным фактарам, які абумоўлівае асаблівасці духоўна-маральнай рэгуляцыі індывідуальных і сацыяльных паводзінаў прыхільнікаў традыцыйных хрысціянскіх канфесій. Адзін тып адносін накіроўваецца пераважна меркаваннямі карысці, іншы тып адносін – загадам доўгу, найвышэйшы тып адносін – вышэйшымі чалавечымі пачуццямі, любоўю.

Духоўна-маральныя каштоўнасці хрысціянства як аснова міжасобнай камунікацыі раскрываюць адносіны чалавека з сацыяльнай прасторай (біблейскія заповедзі, хрысціянскі духоўна-маральны ідэал, прынцыпы паводзін, зносін і дзейнасці, нормы і ацэнкі) і выказваюць асабістае стаўленне чалавека да чалавека (любоў як галоўнае маральнае пачуццё і стан, духоўна-маральныя мэты, матывы, устаноўкі і каштоўнасныя арыентацыі). Каштоўнасць любові разумеецца як аснова сістэмы хрысціянскіх каштоўнасцей, закліканая выконваць ролю апэратара, які выбудоўвае перспектывы для дыскурсіўных практык. Рэпрэзентацыя каштоўнасці любові ва ўмовах канкрэтнай сацыяльнай рэчаіснасці адыгрывае важную ролю ў пераўтварэнні тэарэтычнай мадэлі маральных паводзінаў у жыццёва-практычную ўстаноўку, бо абстрактны знешні свет любіць значна лягчэй у параўнанні з канкрэтным чалавекам, які апынуўся побач у дадзены момант часу, да якога неабходна праявіць любоў. У жыццядзейнасці сучаснага беларускага грамадства любоў да суайчыннікаў, суграмадзян і дзяржавы з’яўляецца духоўнай асновай развіцця Беларусі.

Каштоўнасць любові, якая выказвае асабістае стаўленне чалавека да сацыяльнай рэчаіснасці, як структураўтваральная каштоўнасць хрысціянскага светапогляду надае любому чалавеку магчымасць выбару ў яго асабістых рашэннях. Сапраўдная глыбокая вера патрабуе ад індывіда актыўнага намагання, жыццёвага падзвіжніцтва, а часам і самаахвяравання дзеля служэння ідэалу любові. Гэтую ідэю раней паслядоўна развівалі І. Я. Глін, М. А. Бярдзьеў. Калі індывід намагаецца творча прытрымлівацца духу веравучэння, то яму даводзіцца кіравацца не самімі па сабе хрысціянскімі патрабаваннямі, а канкрэтызаваным сэнсам гэтых патрабаванняў, індывідуальнымі матывамі, адаптаванымі да ўнікальных праблемных сітуацый, асобнымі праграмамі паводзінаў. А гэта прадугледжвае адбор, інтэрпрэтацыю фундаментальных рэлігійна-маральных патрабаванняў, «прывязку» іх да рэальных жыццёвых выпадкаў. Таму, адзначаў Ф. Скарына, чалавек адказны за любы свой учынак. Кожны індывід павінен прыняць вольны «ўдзел у прагрэсіўным існаванні чалавецтва» (У. Салаўёў). Сучасны этап развіцця маральнай культуры сучаснага беларускага грамадства накіраваны на фарміраванне свядомых, адказных і творчых адносін асобы да сацыяльнай рэчаіснасці і ўласных магчымасцей і прадугледжвае сімвалічна-камунікатыўны разгляд каштоўнасцей хрысціянства, якія аб’ядноўваюцца ў адзінае цэлае на змястоўна-сэнсавым узроўні.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Лагуновская, Е. А. Ценности христианства в формировании нравственной культуры современного белорусского общества / Е. А. Лагуновская. – Брест : БрГУ им. А. С. Пушкина, 2011. – 147 с.
2. Левяш, И. Я. Христианская идея: утрата и воскрешение смысла / И. Я. Левяш // Культурология. – Минск : ТетраСистемс, 1998. – С. 324–375.
3. Майхрович, А. С. Поиск истинного бытия и человека. Из истории философии и культуры Беларуси / А. С. Майхрович. – Минск : Навука і тэхніка, 1992. – 247 с.
4. Павловская, О. А. Христианская мораль как фактор духовного развития личности / О. А. Павловская // Человек в условиях социальных трансформаций / Т. И. Адуло, О. А. Павловская. – Минск, 2006. – С. 220–234.
5. Тойнби, А. Избери жизнь: диалог Арнольда Дж. Тойнби и Дайсаку Икеды / А. Тойнби. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2007. – 446 с.
6. Франк, С. Л. Реальность и человек / С. Л. Франк. – СПб. : РХГИ, 1997. – 448 с.

Рукапіс паступіў у рэдакцыю 06.03.2020

Lahunouskaya A. A. Spiritual and Moral Values of Christianity as the Basis of Interpersonal Communication

The article analyzes the system of spiritual and moral Christian values as the basis for the process of interpersonal communication in the context of modern social space at the level of the individual's relationship with the concrete social reality, and man with man. Explores the role and place of spiritual values of Christianity in the formation of moral consciousness and moral activity of the modern Belarusian society. Spiritual and moral values of Christianity as the basis of interpersonal communication reveal man's relationship with the social space (Biblical commandment, Christian spiritual and moral ideal, principles of behavior, communication and activities, norms and evaluation) and express personal comments the relation of man to man (love as the main moral sense and state, spiritual and moral goals, motives, attitudes and value orientations). The value of love is understood as the basis of the system of Christian values, designed to fulfill the role of the operator, which builds Prospects for social practice in modern conditions.